

asplan viak

UN Global Compact Norge

Innspill fra løsningsplattform for sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller

Levende rapport

Oppsummering av UN Global Compact Norges innspill til pågående policyutvikling og nasjonal strategi for sirkulærøkonomi.

FORMÅLET MED RAPPORTEN

UN Global Compact Norge innspill fra løsningsplattform for sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller markerer den første utgivelsen i en levende stakeholderrapport først utgitt 03. september 2020.

Gjennom rapporten ønsker UN Global Compact Norge å gi et innblikk i hvordan norske bedrifter sammen – og målrettet – jobber mot fremtidens næringsliv. Rapporten følger utviklingen i UN Global Compact Norges løsningsplattform for sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller. Samarbeidsplattformen tiltrekker seg stadig flere aktører og representerer et norsk næringsliv med ambisjoner om bærekraftige og lønnsomme løsninger på utfordringene vi står overfor.

Løsningsplattformen er i rask utvikling. Etter hvert som nye forretningsmuligheter, utfordringer og løsninger kommer til overflaten vil vi oppdatere rapporten med nøkkelfunn og innsikt som er aktuelt for alle med interesse for et sirkulært, norsk næringsliv.

Gjennom rapporten forplikter vi oss til å åpent rapportere fremgangen i løsningsplattformen. Vårt mål er at den som leser rapporten skal bli inspirert, få kunnskap om sirkulære forretningsmodeller og innsikt i policylandskapet for bærekraft i Norge.

Denne rapporten er en komplementær rapport til kunnskapsgrunnlagene utarbeidet av Deloitte¹, SINTEF² og Circular Norway³ og oppsummerer de viktigste innspillene, utfordringene, og mulighetene sett fra norsk næringslivs perspektiv i forkant av kommende nasjonal strategi for sirkulærøkonomi⁴.

OM RAPPORTEN

Rapporten er skrevet av Asplan Viak AS på vegne av UN Global Compact Norge.

Dato: 02.09.2020

Oppdateres utover 2020/2021. Versjon: 01

Foto, forside: Jill Saunders, Asplan Viak. Bilde av 'Rubiks Kurve' kunstinstallasjon ved Michael Johansson.

Foto, s.3: Moment Studios

Foto, s.5: UN Photo/Mark Garten (CC BY-NC-ND 2.0)

1 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kunnskapsgrunnlag-for-nasjonal-strategi-for-sirkular-okonomi/id2714834/>

2 <https://www.sintef.no/prosjekter/reduuerte-klimagassutslipp-og-overgang-til-lavutslippssamfunn-gjennom-strategier-for-sirkular-okonomi/>

3 <https://www.circularnorway.no/gap-report>

4 <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/forensning/sirkular-okonomi/id2700997/>

INNHOLD

1	INTRODUKSJON	6
1.1	Om UN Global Compact Norge	
1.2	UN Global Compacts løsningsplattform	
1.3	Løsningsplattform for sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller	
1.4	Organisering av løsningsplattformen	
1.5	Oppsummering av workshops og interessentengasjement i plattformen	
2	INSPILL FRA NÆRINGSLIVET	9
2.1	Nøkkelfunn	
2.2	Fem vippepunkter for en sirkulær økonomi	
2.2.1.	Prioritere sirkulær kultur, systemer og ressurser	
2.2.2.	Design for nullutslipp	
2.2.3.	Gjenbruk av produkter og materialer	
2.2.4.	Overgangen til nullutslipp i forsyningskjeder	
2.2.5.	Kartlegging av en sirkulær og karbonnøytral økonomi	
3	AKTIVITETER I 2020 OG 2021	17
3.1.	Neste fase: Systematisering og realisering	
3.2.	Akselerator- og implementeringsfasen	

FORORD

Vi står ovenfor vår tids to største utfordringer og vår tids største businessmulighet. Det er ikke tvil om at den kortsiktige koronakrisen og den langsiktige klimakrisen stiller oss overfor utfordringer, som vi for noen år siden kun ante konturene av. Samtidig er klima- og bærekraftsmålene vår tids største businessmulighet ifølge FN: Bærekraftsmålene kan gi businessmuligheter i størrelsesorden tolv tusen milliarder dollar.

For å bygge fremtidens næringsliv blir mer bærekraftige og grønne produkter, tjenester og ikke minst politikk avgjørende.

En av de aller største businessmulighetene vi står ovenfor, er at vi er helt på starten av å ta i bruk verdiskapningen og vekstpotensialet som finnes i en sirkulær økonomi. For første gang i historien forbraker verden nå over 100 milliarder tonn materialer i året, men bare 8,6 prosent av materialene blir brukt på nytt ifølge [Global Circularity Gap-rapporten](#). Nylig kom tallet for Norge (2,4 prosent) og selv om metoden for utregningen diskuteres, så er det bred enighet om at mye mer også må gjøres her til lands. Bærekraftsmål nummer tolv om ansvarlig forbruk og produksjon besitter derfor et enormt forretningspotensial, som fortsatt må tas ut i konkrete businessløsninger.

Fra å ha en økonomi der vi bruker ting én gang, må vi gå over til en økonomi der vi bruker ting mange ganger. Vi er vant til å tenke gjenbruk og avfallshåndtering, men sirkulærøkonomien handler også om å gå fra å eie til å leie, fra produkt til tjeneste og til å designe produkter for at de skal brukes mer enn en gang. Bildelingstjenester, gjenbruk av klær, interiør og materialer i byggebransjen er noen eksempler på sirkulære modeller som allerede eksisterer, men de fleste sirkulære businessideene og bransjene ligger i vår fremtid.

I denne rapporten presenterer vi arbeidet som

UN Global Compact Norge og våre medlemmer har gjort så langt for å løfte hvordan det norske næringslivet skal bidra. Rapporten er «levende» og dynamisk. Vi vil fortsette å oppdatere den i 2020 og 2021 med nye funn og businessløsninger. Både næringslivet og det offentlige må bidra skal vi gjøre det norske samfunnet og økonomien mer sirkulær. Et av de absolutt hovedfunnene i rapporten er at næringslivet opplever at et mye tettere samarbeid med det offentlige blir av avgjørende betydning for å lykkes. Et gjennomgående innspill er derfor behovet for å etablere systematiske og vedvarende møteplasser mellom privat og offentlig sektor.

Vi trenger nå fremoverlente politikere som følger etter andre europeiske land med en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi. Klimaminister Sveinung Rotevatn har uttalt at den norske strategien skal komme innen året er omme. Det blir avgjørende at myndighetene får en strategi og handlingsplan på plass, som innrettes etter samfunnets og næringslivets behov. En strategi som finansieres på en bærekraftig og troverdig måte. I denne rapporten skal vi derfor også gi våre innspill til den nasjonale strategien. Disse innspillene baserer på de tidligere kunnskapsgrunnlagene som er kommet ut og arbeidet i løsningsplattformen sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller.

God lesning!

Kim N. Gabrielli
Direktør i UN Global Compact Norge

1. INTRODUKSJON

1.1 OM GLOBAL COMPACT NORGE

UN Global Compact er FNs bedriftsinitiativ for bærekraftig næringsliv. Rundt 11 000 bedrifter i 160 land har gjennom sitt medlemskap valgt å følge [FNs 10 prinsipper for ansvarlig forretningsvirksomhet](#), og stadig flere melder seg inn for å bli en ledestjerne for fremtidens næringsliv.

Det finnes rundt 70 lokale UN Global Compact-nettverk i verden. Det norske nettverket ble stiftet i 2018, og er et av nettverkene med størst medlemsvekst. UN Global Compact Norge er medlemsstyrt, med over 200 medlemmer som representerer bredden av norsk næringsliv. I Norge har vi et eget styre bestående av bedrifter og andre aktører som er relevante for næringslivet. I tillegg har vi et eget sekretariat som holder til på Næringslivets Hus i Oslo.

1.2 OM GLOBAL COMPACT NORGE

For å nå bærekraftsmålene er vi avhengig av at næringslivet og det øvrige samfunnet sammen finner løsninger på utfordringene verden står overfor. En sirkulær og klimavennlig økonomi står sentralt i en bærekraftig verden, og denne overgangen er prisgitt et bærekraftig og ansvarlig næringsliv.

UN Global Compact Norges oppgave er å bistå næringslivet i å skape nye muligheter og løsninger i overgangen til en mer ansvarlig og bærekraftig økonomi. De viktigste medlemsaktivitetene våre er medlemsnettverk og løsningsplattformer. Gjennom samarbeid på tvers av bransjer hjelper vi næringslivet å skape verdier og finne konkrete løsninger på de utfordringene som angår norske bedrifter.

1.3 LØSNINGSPLATTFORM FOR SIRKULÆRE OG KARBONNØYTRALE FORRETNINGSMODELLER

62 prosent av globale klimagassutslipp kommer fra samfunnets behov for produksjon av varer og tjenester, slår Circle Economy fast i The Circularity Gap Report⁵. Skal vi opprettholde økonomisk vekst uten samtidig å gå på akkord med bærekraftsmålene og Parisavtalen må forbruket fra koblede utslippene. Når kun 9 prosent av materialene vi tar ut brukes om igjen⁶ er klima- og miljøeffektene av forretningsmodeller som ivaretar ressursene som allerede er i kretsløpet åpenbare.

Løsningsplattformen for sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller ble lansert 05. mars 2020 for å invitere norsk næringsliv til å komme sammen for å identifisere og bidra til å løse disse utfordringene.

Handlingsplanen for løsningsplattformen er todelt. Basert på kunnskapsgrunnlagene utarbeidet av SINTEF, Deloitte og Circular Norway har vi sammen med medlemmene kommet fram til fem vippepunkter – eller retninger – som spisser innsatsen til norsk næringsliv i overgangen til en sirkulær økonomi. Et viktig utfall av prosessen har vært å samle innspill fra norsk næringsliv til Klima- og miljødepartementets nasjonale strategi for sirkulærøkonomi som skal lanseres mot slutten av 2020.

Gjennom vippepunktene skal vi bistå bedriftene – store og små – til å identifisere sirkulære og klimarettede forretningsmodeller som bidrar til å nå bærekraftsmålene. I løpet av våren 2020 har vi avholdt tre workshops og to stakeholdermøter, som sammen har resultert i over 30 prosjektideer som skal gjennomgås, konsolideres og forhåpentligvis settes ut i live gjennom høsten 2020 og våren 2021.

5,6 <https://www.circularnorway.no/gap-report>

“Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn, sirkulær økonomi som utnytter ressursene bedre, og utarbeide en nasjonal strategi om sirkulærøkonomi.”

Granavolden-plattformen, 17. januar 2019

1.4 ORGANISERING AV LØSNINGSPLATTFORMEN

Plattformen er organisert som et medlemsnettverk/samarbeidsplattform under UN Global Compact Norge. Asplan Viak AS, SINTEF AS, Circular Norway AS og Circular Regions har i partnerskap ledet arbeidet og aktivitetene i plattformen sammen med UN Global Compact Norge. Asplan Viak AS er prosessansvarlig.

1.5 OPPSUMMERING AV WORKSHOPS OG INTERESSENTENGASJEMENT I PLATTFORMEN

Løsningsplattformen har vært gjennom flere ledd med planlegging sammen med våre samarbeidspartnere, slik at det ferdige produktet har blitt drøftet og sett fra våre medlemmers synsvinkel. Vi i UN Global Compact hadde om lag 10 møter med våre nærmeste samarbeidspartnere Asplan Viak, Circular Norway, SINTEF, Circular Regions i utformingsprosessen mellom januar og februar 2020. Relevansen i plattformen ligger i kontakten mellom de ledende organisasjonen innenfor sirkulærøkonomi feltet og ikke minst ledende på utslippskutt i Norge. Vi har arbeidet med informasjonsdeling på tvers av bedrifter, slik at vi deler kunnskap på tvers av bedriftene vi samarbeider med.

PLATTFORMDELTAKERE:

- Posten
- Bring
- Nye Veier
- Hexagon Ragasco
- Byggenæringens Landsforening (NHO)
- Energiråd
- Schibsted
- Finn
- Helthjem
- NKI Nettstudier
- Orkla
- Næringshagen i Orkdalsregionen
- Grønn Byggallianse
- Kongsberg Group
- Kongsberg Chemicals
- Kongsberg Maritime
- Jotun
- Gelato
- Nammo AS
- Looping
- IKEA Norge
- Lettbutikk
- Asplan Viak
- SINTEF
- Circular Norway
- Circular Regions

WORKSHOP-SERIEN VÅR 2020

OPPSTARTSMØTE
5. MARS 2020

NEW EU ACTION PLAN
FOR CIRCULAR ECONOMY
11. MARS 2020

1. WORKSHOP
EKSISTERENDE INITIATIVER,
TILTAK OG MULIGHETER
ANSVARLIG: ASPLAN VIAK, CIRCULAR OSLO
16. APRIL 2020

2. WORKSHOP
VEIEN VIDERE: FORRETNINGSMODELLINNOVASJON
ANSVARLIG: CIRCULAR NORWAY AS
4. MAI 2020

ENOVA / SINTEF
MAI 2020

3. WORKSHOP
SIRKULÆRE STRATEGIER FOR UTSLIPPSREDUKSJON,
SYSSELSETTING OG VERDISKAPING
ANSVARLIG: SINTEF
2. JUNI 2020

STAKEHOLDER REPORT-MØTE
ARBEIDSSTRØMMER, STØRSTE UTFORDRINGER OG
KONKRETE PROSJEKTER
13. AUGUST 2020

DELOITTE
15. AUGUST 2020

CIRCULAR NORWAY
GAP REPORT
27. AUGUST 2020

PLATTFORMSAKTIVITETER

KUNNSKAPSRUNNLAGENE

2. INNSPILL FRA NÆRINGSLIVET

Akkurat nå er Norge kun 2,4 prosent sirkulært, viser Circularity Gap Report Norway⁷. Desto viktigere er det for næringslivet å kartlegge rammeverk, reguleringer, hindringer og muligheter som næringslivet må navigere seg gjennom i overgangen til en sirkulær økonomi.

Næringslivet trenger kunnskap om klima- og miljøeffektene av sirkulære materialvalg, produkter og tjenester. Mange bransjer mangler oversikt over hvilke utfordringer som må løses, og i hvilken ende de skal starte.

Norske bedrifter har også behov for finne hverandre og å finne hvor mulighetene for innovasjon og nye forretningsområder befinner seg. Kartlegging vil også åpne muligheter for samarbeid og partnerskap mellom aktører i samme bransje, og på tvers av bransjene. Gjennom partnerskap er det forventninger om innovasjon og teknologisk utvikling, samt oversikt over hvor kunnskap, verktøy og markeder for sirkulære ressurser vil være.

2.1 NØKKELFUNN

Næringslivets innspill til nasjonal strategi for sirkulærøkonomi kan oppsummeres i følgende nøkkelfunn.

SAMARBEID

Næringslivet trenger plattformer, møteplasser og kontaktflater for å kunne komme sammen om de gode løsningene i overgangen til et sirkulært samfunn. Gjennom bransjeoverskridende samarbeid har næringslivet en forventning om innovasjon og forretningsmuligheter gjennom partnerskapsmodeller, nettverk og prosjekter.

En ny og sirkulær næringslivskultur må etableres i fellesskap mellom myndigheter, forbrukere og næringsliv. Åpenhet og transparens er nødvendig for tillit mellom næringsliv og samfunnet, samt mellom aktører i næringslivet. Sirkulære forsyningskjeder vil kreve kontroll og oversikt over produkter langt nedstrøms. Det er behov for et tydelig rammeverk for hvordan ansvar kan kontrolleres og rapporteres gjennom verdikjeden.

Det vil til å begynne med koste å omstille seg til å levere mer klima- og miljøvennlige varer og tjenester. Næringslivet må kunne tilby attraktive produkter og tjenester med brukerbehovet i fokus. Samtidig etterlyser bedriftene satsning på sirkulære varer og tjenester, fra myndigheter og gjennom krav fra informerte forbrukere.

⁷ <https://www.circularnorway.no/gap-report>

INNSPILL TIL DEN KOMMENDE SIRKULÆRSTRATEGIEN

Næringslivet er klar til å lede vei inn i det bærekraftige skiftet, men kan ikke få dette til alene. Samarbeid på tvers av bransjer og mellom aktører i samme bransje er viktig for å finne langsiktige løsninger. Problemstillingene er komplekse, og det må oppleves nyttig og lønnsomt for alle aktører i verdikjeden å tenke sirkulært. Her har myndighetene en viktig rolle som tilrettelegger gjennom blant annet lover, regler, skatter, avgifter og offentlige anskaffelser.

Her summerer vi opp de viktigste funnene fra arbeidet i plattformen så langt:

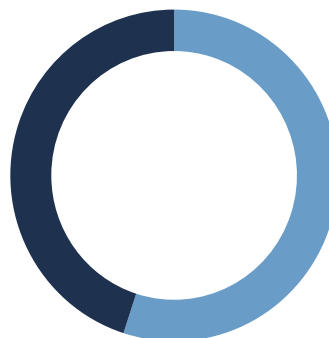
- Det er et sterkt ønske om myndigheter som **styrker sin rolle som tilrettelegger** gjennom lover, regler, skatter og avgifter innen sirkulærfeltet.
- **Kartlegging** av det sirkulære landskapet er en åpenbar første aktivitet i overgangen til en sirkulær økonomi. Dette er en grunnleggende pilar i Norges kommende sirkulærstrategi
- Næringslivet ønsker **tydelige krav om ombrukskartlegging**. Dagens krav til sortering og materialgjenvinning er ikke nok dersom man ønsker å tilrettelegge for ombruk. For bygg- og anleggsbransjen etterspørres det konkrete krav for ombruk ved riving, rehabilitering og nybygg. Dagens krav til sortering og materialgjenvinning er ikke nok dersom man ønsker å tilrettelegge for en sirkulær byggebransje.
- Det finnes et tydelig behov for å **fjerne hindringer** for sirkulære forretningsmodeller. Eksempelvis er en åpen delingsøkonomi ikke forenelig med brukthandelloven og merverdiavgift på reparasjon og utleie slik disse ser ut i dag.
- **Skape marked** for sirkulære varer og tjenester. I dag er hverken regelverk, beskatning eller incentiver effektive nok for å skape et sterkt nok marked for sirkulære varer og tjenester. Næringslivet selv jobber allerede med ulike typer «sirkulærbørser» for materialer og ønsker å gå i dialog med myndighetene om en støtteordning for disse.
- Næringslivet etterlyser også **satsning på sirkulære varer og tjenester fra offentlige innkjøpere** da dette er avgjørende for å skape et marked for disse.
- Deltakerne foreslår å opprette et **sirkulærforum** mellom staten og næringslivet for å øke forståelsen om hvilke endringer som må til for å sikre det sirkulære skiftet. Legge til rette for flere møteplasser mellom offentlig og privat sektorer utpeker seg som et avgjørende innspill.
- Resirkulerte råmaterialer behøver **incentivordninger og rammevilkår** for å kunne konkurrere på like vilkår som øvrige materialer. Dette går igjen i flere bransjer, hvor næringslivet foreslår økte og/eller strengere avgifter på de (lineære) materialene man ønsker mindre av.
- Redusert avfall og høyere materialeeffektivitet er kostnadsreducerende, og **systemer for tilgang på resirkulerte ressurser** gir mulighetsrom for innovasjon og grønn verdiskaping.
- Den nasjonale sirkulærstrategiens fokus på næringsliv kan organiseres etter **FEM VIPPEPUNKTER** i tråd med innspillene fra plattformen (del 2.2).

2.2. FEM VIPPEPUNKTER FOR EN SIRKULÆR ØKONOMI

Gjennom et åpningsseminar, tre workshops og et innspillsmøte har et bredt spekter av norske bedrifter og næringslivsaktører gjennom våren og sommeren 2020 identifisert de viktigste utfordringene og mulighetene i overgangen til et sirkulært næringsliv i Norge. Sammen med kunnskapsgrunnlagene fra Deloitte, SINTEF og Circular Norway har vi kvalitativt vurdert næringens viktigste innspill og strukturert de som fem handlingsspor eller vippepunkter i plattformen. Med vippepunkter mener vi hvilke fem strategier må til for å vippe økonomien i en mer sirkulær retning.

De tre hovedkildene som ble brukt for å finne fram til vippepunktene var møter og personlige intervjuer med rundt 100 selskaper og organisasjoner, samt "How the Circular Economy tackles Climate Change" som er laget av Ellen MacArthur Foundation. Videre ble arbeidet inspirert av de sirkulære forretningsmodellene fra den finske «svaret» på Innovasjon Norge Sitra, samt boken "RESTART: 7 veier til bærekraftig business" av Jørgensen og Pedersen.

Ifølge rapporter fra Ellen MacArthur krever klimakrisen en overgang til fornybar energi, sammen med energieffektivitet. Selv om disse tiltakene er avgjørende og helt i samsvar med en sirkulær økonomi, kan de bare løse 55% av utslippene. De resterende 45% kommer fra å produsere biler, klær, mat og andre produkter vi bruker hver dag.

45%

AV UTSLIPPENE KOMMER FRA Å
PRODUSERE BILER, KLÆR, MAT OG ANDRE
PRODUKTER VI BRUKER HVER DAG.

Vi har definert **FEM VIPPEPUNKTER** eller handlingsspor basert på disse kildene og aktiviteten i løsningsplattformen:

- 1 PRIORITYERE SIRKULÆR KULTUR, SYSTEMER OG RESSURSER;**
- 2 DESIGN FOR NULLUTSLIPP;**
- 3 GJENBRUK AV PRODUKTER OG MATERIALER;**
- 4 OVERGANGEN TIL NULLUTSLIPP I FORSYNINGSKJEDER;**
- 5 KARTLEGGING AV EN SIRKULÆR OG KARBONNØYTRAL ØKONOMI**

VIPPEPUNKT 1

PRIORITERE SIRKULÆR KULTUR, SYSTEMER OG RESSURSER

Antropogen påvirkning, altså våre menneskelige aktiviteter, har en negativ effekt på klimaet vårt og miljøet rundt oss. Men det trenger ikke være slik. Hva om vi gjennom våre systemer og vår kultur utfører våre aktiviteter på en måte hvor vi framfor å videre skade kloden heller hjelper den?

« Man må bygge en ny kultur i næringslivet »

Det første vippepunktet søker å ta for seg utfordringene, og mulighetene, som ligger i hvordan vi forholder oss til forbruk av ressurser, hvordan vi samhandler med hverandre og hvordan vi kan tilrettelegge for et regenerativt næringsliv.

UTFORDRINGER

Foreløpig er vi ikke der enda. Den viktigste utfordringen (Figur 1) er mangel på samhandling mellom næringsaktører. Skal ressursene kunne gå i omløp er bedriftene avhengig av smidig samspill og kontaktflater for utveksling ideer og forslag, på tvers av bransjer. Det vil være vanskelig for en ny aktør å nyttiggjøre seg biprodukter dersom den ikke får tilgang. Samtidig er det vanskelig å designe et produkt for gjenbruk dersom en ikke har et marked som kan ta imot produktet.

Videre er ikke markedet modent nok. Næringen etterlyser satsning på sirkulære varer og tjenester. Når etterspørselen er lav er det også vanskeligere for tilbydere å sette i gang tiltak, spesielt når betalingsviljen uteblir. Her kan det offentlige ta en viktig rolle gjennom å styrke fokuset på sirkulære varer og tjenester i offentlige anskaffelser.

MULIGHETER

Foreløpig er vi ikke der enda. Den viktigste utfordringen (Figur 1) er mangel på samhandling mellom næringsaktører. Skal ressursene kunne gå i omløp er bedriftene avhengig av smidig samspill og kontaktflater for utveksling ideer og forslag, på tvers av bransjer. Det vil være vanskelig for en ny aktør å nyttiggjøre seg biprodukter dersom den ikke får tilgang. Samtidig er det vanskelig å designe et produkt for gjenbruk dersom en ikke har et marked som kan ta imot produktet.

Videre er ikke markedet modent nok. Næringen etterlyser satsning på sirkulære varer og tjenester. Når etterspørselen er lav er det også vanskeligere for tilbydere å sette i gang tiltak, spesielt når betalingsviljen uteblir. Her kan det offentlige ta en viktig rolle gjennom å styrke fokuset på sirkulære varer og tjenester i offentlige anskaffelser.

UTFORDRINGER

Følgende utfordringer innen sirkulær kultur, systemer og ressurser ble rangert:

SAMHANDLING MELLOM NÆRINGSAKTØRER 33%

ØKE ETTERSPORSELEN FOR SIRKULÆRE VARER / TJENESTER 28%

TREGT REGELVERK 22%

ØKT TRANSPARENS I NÆRINGSLIVET 11%

(MANGEL PÅ) LOVPÅLAGT KLIMARAPPORTERING 6%

MULIGHETER

Hva er de viktigste mulighetene innen sirkulær kultur, systemer og ressurser? (topp 5)

ØKT BRUKT AV RESSURSENE (INKL. GJENVINNING, OMBRUK OG RESIRKULERING) 24%

SAMHANDLING MELLOM NÆRINGSAKTØRER 20%

VERDISKAPING 17%

TEKNOLOGI, UTVIKLING OG INNOVASJON 15%

REGELVERK OG REGULERING 13%

VIPPEPUNKT 2

DESIGN FOR NULLUTSLIPP

Design for sirkularitet og nullutslipp er et nøkkelkriterium for å lukke sløfene i en sirkulær økonomi. Ressursene i produktene og materialene vi kaster har for mange stor restverdi. Ny teknologi og smarte løsninger for håndtering av avfall og materialer setter oss i bedre stand enn noen gang før til å ivareta ressursene som allerede er i kretsløpet. Samtidig øker forbruket, og mer ressurser må til for å mette behovene til en voksende verdensbefolkning enn det vi klarer å frigjøre fra avfallet vårt.

For at materialene og ressursene skal holdes lengst mulig i kretsløpet må de designes for sirkularitet; de må lages på måter som gjør de reparerbare, gjenbrukbare og lett gjenvinnbare.

UTFORDRINGER

Den aller største utfordringen ved design for nullutslipp, slik innspillene til deltakerne i løsningsplattformen ser det, er mangel på kunnskap om klima- og miljøeffekten av ulike materialvalg, produkter og tjenester (se figuren nedenfor). Denne kunnskapen må gjøres enkel og tilgjengelig slik at næringslivet kan utvikle og produsere de varer og tjenester forbrukerne trenger med minst mulig klima- og miljøpåvirkning.

Samtidig må vi ha et system for sirkularitet på plass. Dette gjelder seg særlig markedsplasser og mekanismer for ombruk av ressurser, slik at produkter og tjenester både kan bruke materialer fra kretsløpet og levere tilbake ressursene ved endt livsløp.

Dette krever tidligere planlegging. En utfordring ved det lineære systemet er at utgangspunktet for hvor enkelt det er å reparere, gjenbruke og gjenvinne produkter i stor grad er prisgitt valg tatt langt oppstrøms i verdikjeden.

En ytterligere utfordring er dagens næringskultur. Når det i mindre grad legges opp til og kreves sirkulære hensyn i varer og tjenester, verken fra myndighetene eller næringslivet seg imellom oppfattes det kostbart for bedrifter å inkludere klima- og miljø utover det de er lovpålagt.

MULIGHETER

Gjennom tilrettelagte systemer for håndtering av sirkulære ressurser ser næringslivet for seg muligheter for økt fortjeneste og større betalingsvilje i markedet. Økt ressursutnyttelse og muligheter for å kunne ta i bruk nye materialer og teknologi antas å gi merverdi.

Tidlig planlegging av tjenester og brukersentrisk design vil kunne gi økt betalingsvilje, samtidig som løsningene kan frakoble forbruk fra klima- og miljøutslipp. Dette kan være omgjøring av forbruk til tjenester, eksempelvis ved utleie av verktøy og nabodeling av kjøretøy.

Markedsplasser, tilrettelagt infrastruktur for ressurstilgang og reelle gjenbrukte alternativer trekkes frem som grunnlag for innovative forretningsmuligheter og konkurransefortrinn.

UTFORDRINGER

Følgende utfordringer innen design for nullutslipp ble rangert:

MANGLENDE KUNNSKAP OM KLIMA- OG MILJØPÅVIRKNINGEN TIL MATERIALER OG TJENESTER 37%

TIDLIG PLANLEGGING 21%

SYSTEMER FOR SIRKULARITET MÅ VÆRE PÅ PASS FØR PRODUKTET / TJENESTEN UTVIKLES 21%

FORSTÅELSE AV FORBRUKERNES BEHOV 11%

GJENBRUK ER PRISGITT VALG TATT MYE TIDLIGERE / AV ANDRE 11%

MULIGHETER

Hva er de viktigste mulighetene innen design for nullutslipp? (topp 5)

SYSTEM OG PLANLEGGING 21%

TEKNOLOGI, UTVIKLING OG INNOVASJON 21%

SAMHANDLING MELLOM NÆRINGSAKTØRER 14%

ØKT BRUKT AV RESSURSENE (INKL. GJENVINNING, OMBRUK OG RESIRKULERING) 12%

FORSTÅELSE AV FORBRUKERNES BEHOV 9%

VIPPEPUNKT 3

GJENBRUK AV PRODUKTER OG MATERIALER

Det mest klima- og miljøeffektive tiltaket er å kutte forbruk; den største besparelsen kommer fra produktene som aldri blir produsert. I dagens samfunn er dette ikke en reell mulighet, og det viktigste er likevel at vi lykkes i å koble forbruk fra negativ klima- og miljøpåvirkning. En måte er å gjenbruke eller bruke resirkulerte materialer der det er gir klima- og miljøgevinst, samt å utnytte fornybare kilder i så stor grad som mulig.

« Vi oppnår et vippepunkt når gjenbruk av materialer blir foretrukket fremfor jomfruelige materialer fordi det er attraktivt og enkelt »

UTFORDRINGER

Mange bransjer mangler oversikt over hvilke utfordringer som må løses, og det er et behov for å kartlegge barrierer for de enkelte verdikjedene. Eksempelvis vil overgangen fra lineære til sirkulære verdikjeder for plastemballering kunne gi betydelige klimagassreduksjoner. For å lykkes er det imidlertid en rekke barrierer som må løses; utfordringer ved infrastruktur for håndtering av plastavfall, teknologiske barrierer for å oppnå riktig kvalitet på gjenvunnet plast, regulatoriske hindre for bruk av resirkulert plast for visse typer emballasje, med mere.

Næringslivet behøver derfor insentiver og tilrettelegging for ombruk. Det må gjøres attraktivt

UTFORDRINGER

Følgende utfordringer innen gjenbruk av produkter og materialer ble rangert:

DAGENS REGELVERK ER IKKE TILPASSET OMBRUK
39%

GJENBRUKTE OG/ELLER RESIRKULERTE MATERIALER ER IKKE ATTRAKTIVT NOK
28%

TEKNOLOGISKE OG ØKONOMISKE HINDRINGER FOR GJENBRUK
11%

MANGLENDE KUNNSKAP OM KLIMA- OG MILJØPÅVIRKNINGEN TIL MATERIALER OG TJENESTER
11%

KONTROLL / ANSVAR NEDSTRØMS I VERDIKJEDEN
11%

å satse, og det må legges til rette for utvikling av teknologi for å gjøre resirkulerte materialer attraktivt nok. Der det er mulig å få til likeverdige, resirkulerte produkter er produksjonen ofte dyrere. Resirkulerte råmaterialer behøver insentivordninger og rammevilkår for å kunne konkurrere på like vilkår som øvrige materialer.

En annen utfordring er ansvar for produkter og tjenester nedstrøms i verdikjeden. Å kunne ta tilbake produkter ved endt livsløp for reparasjon, ombruk eller riktig demontering krever oversikt og kontroll. Dette sees på som vanskelig uten et standardisert rammeverk, og er en barriere for potensielle muligheter for merverdi for produkter etter endt livsløp.

MULIGHETER

Bedriftene opplever en klar kobling mellom klima- og miljøgevinst og økt ressursutnyttelse ved gjenbruk av materialer og produkter. Redusert avfall og høyere materialeeffektivitet er kostnadsreduserende, og systemer for tilgang på resirkulerte ressurser gir mulighetsrom for innovasjon og grønn verdiskaping.

Samarbeid på tvers av bransjer og mellom aktører i samme bransje er viktig for å finne langsiktige løsninger. Problemstillingene er komplekse, og det må oppleves nyttig og lønnsomt for alle aktører i verdikjeden å tenke sirkulært. Her har myndighetene en viktig rolle som tilrettelegger gjennom blant annet lover, regler, skatter og avgifter.

MULIGHETER

Hva er de viktigste mulighetene innen produkter og materialer? (topp 5)

TILRETTELAGT SYSTEM
24%

EFFEKTIV RESSURSUTNYTTELSE
15%

KLIMA- OG MILJØGEVINST
15%

VERDISKAPING
13%

KOSTNADSREDUKSJON
11%

VIPPEPUNKT 4

OVERGANGEN TIL NULLUTSLIPP I FORSYNINGSKJEDER

Mye av fokuset i utformingen av sirkulære strategier handler om å begrense klima- og miljøfotavtrykket til uttak og bearbeiding av råmaterialer. En annen, viktig konsekvens av forbruket vårt er transportinnsatsen som må til for å dekke våre behov. Transportsektoren står for en betydelig andel av verdens klimagassutslipp, og andelen vil trolig kun øke om ikke nye løsninger kommer på plass. Gjenbruk av ressurser vil også kreve transport, og overgangen til nullutslipp i forsyningskjeder er derfor et viktig punkt, og innspill, når strategier for overgangen til en sirkulær økonomi skal utformes.

Forsyningskjeder innebærer heller ikke kun transport. Sirkulær verdikjedeledelse innebærer å skape merverdi gjennom å minimere ressursbruk og unngå ressurslekkasjer gjennom hele verdikjeden ved å føre ressursene tilbake igjen.

UTFORDRINGER

Den største utfordringen ved overgangen til nullutslipp i forsyningskjeder er mangel på betalingsvilje for mer klimavennlige transportløsninger (Figur 4). Teknologiske løsninger som elektrifiserte og hybride transportflåter er aktuelt, men merkostnaden oppleves vanskelig å skyve over på forbrukere og kunder – i det fleste tilfeller prioriterer markedet pris fremfor grønt. Videre er det en utfordring å få mer gods på bane i Norge, som gjør at næringslivet er avhengig av rimeligere teknologi for klimareduert transport. Mer klimaeffektive løsninger, i mange tilfeller maritim transport, tar ofte for lang tid, som heller

ikke aksepteres av markedet. Det må dermed klaffe både teknologisk og kulturelt for å kunne redusere transportutslippene i tiden fremover.

En bekymring næringslivet har identifisert er ansvar for materialene nedstrøms i verdikjeden. Bedriftene ønsker å ta ansvar for sine produkter, men ofte inngår de inn i nye produkter igjen, som eksempelvis kan vanskeliggjøre demontering, gjenbruk og resirkulering. Rammer og forventninger til produktansvar i en sirkulær verdikjede må ikke urettferdig hindre enkelte produkter som inngår i en større verdikjede

MULIGHETER

Flere bedrifter har opplevd at dårlig planlegging mellom leverandør og kunde har skyld i mindre miljøvennlige transportløsninger. Tidligere planlegging av behov overfor leverandør kan gi muligheter for mer effektiv transport, eksempelvis gjennom samlast eller båt framfor vei.

Samhandling mellom næringsaktører står derfor for et mulighetsområde for utvikling av innovative forretningsmodeller for samlast, returlast og koordinering mellom aktører i forskjellige bransjer som kan dra nytte av hverandre.

Tilrettelegging for klimavennlig transport og samhandling mellom næringsaktører identifiseres også som et positivt bidrag i utfordringen hvor bærekraftige løsninger ikke har en åpenbar sluttbruker. Lokal biogassproduksjon i landbruket trekkes fram som et eksempel.

UTFORDRINGER

Følgende utfordringer ved overgangen til nullutslipp i forsyningskjeder ble rangert:

MANGLENDE BETALINGSVILJE FOR MULIGE TEKNOLOGIER OG LØSNINGER

39%

FOKUS PÅ ENKELTE PRODUKTER FREMFOR HELHETEN I FORSYNINGSKJEDEN

28%

VANSKELIG Å FINNE SLUTTBRUKER FOR BÆREKRAFTIGE LØSNINGER

22%

MER KLIMAVENNLIGE TRANSPORTLØSNINGER GÅR PÅ BEKOSTNING AV TID OG PRIS

6%

MANGELFULL PLANLEGGING MELLOM LEVERANDØR OG KUNDE GIR MINDRE KLIMAEFFEKTIV TRANSPORT

6%

MULIGHETER

Hva er de viktigste mulighetene ved overgangen til nullutslipp i forsyningskjeder? (topp 5)

SAMHANDLING MELLOM NÆRINGSAKTØRER

35%

TEKNOLOGI, UTVIKLING OG INNOVASJON

13%

TILRETTELAGT SYSTEM

13%

KLIMA- OG MILJØGEVINST

10%

NYE FORRETNINGSMULIGHETER

10%

VIPPEPUNKT 5

KARTLEGGING AV EN SIRKULÆR OG KARBONNØYTRAL ØKONOMI

Norsk næringsliv er klar i sin tale: kartlegging av det sirkulære landskapet er en åpenbar første aktivitet i overgangen til en sirkulær økonomi.

Kartlegging av en sirkulær økonomi er en mangesidig oppgave. Det handler om å kartlegge rammeverk, reguleringer, hindringer og muligheter som næringslivet må navigere seg gjennom i overgangen. Samtidig kan det handle om å kartlegge strømmer av ressurser og materialer i samfunnet, samt å avdekke hvor startpunktet vårt er. Akkurat nå er Norge kun 2,4 prosent sirkulært, viser Circularity Gap Report Norway.

UTFORDRINGER

De viktigste utfordringene for norsk næringsliv knyttet til kartlegging av en sirkulær økonomi handler om usikkerhet rundt regelverk og manglende oversikt over sirkulære ressurser.

Dagens regelverk er ikke tilpasset ombruk, og er spesielt viktig for byggebransjen. Dette er sektoren som om mulig har kommet lengst i Norge når det kommer til beregning av klimagassutslipp fra materialer og tjenester, krav om leverandørdokumentasjon og økende kompetanse blant offentlige innkjøpere av bygg- og anleggstjenester. Likevel må regelverket forenkles for å tilrettelegge for sirkulære forretningsmodeller.

Næringslivet ønsker tydelige krav om ombrukskartlegging, samt tydelige minstekrav for ombruk ved riving, rehabilitering og nybygg. Dagens krav til sortering og materialgjenvinning er ikke nok

UTFORDRINGER

Følgende utfordringer knyttet til kartlegging av en sirkulær og karbonnøytral økonomi ble rangert:

UKLART REGELVERK OG MANGEL PÅ STANDARDISERT RAMMEVERK HINDRER MULIGHETER

33%

MANGLENDE OVERSIKT OVER GJENBRUKTE MATERIALER OG PRODUKTER

28%

FOKUS PÅ "GRØNNINGJØRING" AV EKSISTERENDE LØSNINGER MINSKER SYNLIGHETEN TIL MER EFFEKTIVE TILTAK

17%

SIRKULÆRE AKTØRER FINNER IKKE HVERANDRE

17%

MANGLENDE OVERSIKT OVER VERKTØY OG SIRKULÆRØKONOMISKE TILTAK

6%

dersom man ønsker å tilrettelegge for ombruk.

Samtidig er det ønsket om økonomiske insentiver for å kunne iverksette ombruk av byggematerialer. Dette går igjen i flere bransjer, hvor næringslivet foreslår økte og/eller strengere avgifter på de (lineære) materialene man ønsker mindre av. Dette kan være strengere krav for rivetillatelse, økte avgifter på deponiavfall samt økte avgifter på nye materialer. Motsatt ønsker man insentiver for å holde materialer lengre i omløp, som krever en gjennomgang av Brukthandelsloven og merverdiavgift på reparasjon og utleie.

MULIGHETER

Norske bedrifter har på tvers av bransjene forventninger om gode muligheter for innovasjon og nye forretningsområder som kan komme til syne ved kartlegging av rammevilkår for næringene i en sirkulær økonomi, samt ved kartlegging av status og mulighetsrom for sirkularitet i eksisterende materialer, produkter og tjenester.

Kartlegging vil også åpne muligheter for samarbeid og partnerskap mellom aktører i samme bransje, og på tvers av bransjene. Gjennom partnerskap er det forventninger om innovasjon og teknologisk utvikling, samt oversikt over hvor kunnskap, verktøy og markeder for sirkulære ressurser vil være.

Oversikt over forbrukeres og samfunnets forventninger, EU-regelverk og nye politiske føringer vil gi muligheter for å være i forkant på samfunnsansvar, framtidens kundebehov og klimamålsetninger.

MULIGHETER

Hva er de viktigste mulighetene knyttet til kartlegging av en sirkulær og karbonnøytral økonomi? (topp 5)

TILRETTELAGT SYSTEM

35%

SAMHANDLING MELLOM NÆRINGSAKTØRER

24%

TEKNOLOGI, UTVIKLING OG INNOVASJON

22%

KLIMA- OG MILJØGEVINST

8%

SAMFUNNSANSVAR

8%

3. AKTIVITETER I 2020 OG 2021

3.1 NESTE FASE: SYSTEMATISERING OG REALISERING

Løsningsplattformens hovedmål er å skape konkrete og gjennomførbare tiltak for bedrifter, organisasjoner og myndigheter for å nå bærekraftsmålene gjennom et mer sirkulært Norge. Så langt har arbeidet i plattformen vært på det vi kaller for forprosjektfasen, lansering av retningen (de fem vippepunktene) og i idéfasen. Allerede har plattformens deltakere kommet fram med over 30 ulike ideer til systemer, forslag til myndighetene, tjenester og produkter som skal gjøre norsk næringsliv mer sirkulært.

Neste fase i plattformens arbeid blir nå å fortsette å komme opp med ideer, men samtidig starte opp med å realisere ideene som allerede er på lista. Første steg er å presentere innspill til den nasjonale sirkulærstrategien, slik vi har gjort i denne rapporten. Neste steg blir å komme i gang med akselerator- og implementeringsfasen. Parallelt vil vi jobbe videre med et veikart for sirkulære forretningsmodeller på tvers av bransjer.

3.2 AKSELERATOR- OG IMPLEMENTERINGSFASEN

De tidligere fasene i handlingsplattformen har hjulpet oss å definere problemstillinger, dannet løsningsforslag og konkretisert kriterier og et veikart for suksess. I implementeringsfasen vil de ulike ideene som har kommet opp vurderes og noen av dem vil følges ut for å realiseres og føres ut i markedet. I denne prosessen er det fire arbeidsmåter som planlegges:

A FORUM FOR SIRKULÆRØKONOMI OG ANDRE MØTEPLASSER.

Vi ønsker å bidra til en levende samtale mellom det offentlige og private om utfordringer og muligheter som

sirkulærøkonomien gir norsk næringsliv. Vi vil derfor ta initiativ til et fellesforum for det offentlige og næringslivsaktører, som møtes jevnlig.

B VEIKART FOR FREMTIDENS SIRKULÆRE OG KARBONNØYTRALE FORRETNINGSMODELLER.

Løsningsplattformen vil formulere de politiske innspillene fra bedriftene etter modell av veikartene i næringslivet. Med utgangspunkt i de fem vippepunktene vil plattformens deltakere jobbe videre med en konkretisering av hvordan sirkulære og karbonnøytrale forretningsmodeller ser ut og hva som er myndighetenes rolle. Avfalls- og gjenvinningsbransjens veikart for sirkulærøkonomi vil være et viktig bakteppe samtidig, som dette veikartet må favne bredere.

C AKSELERATORPROGRAM FOR SIRKULÆRE LØSNINGER.

Prosjektene som skal lansere konkrete produkter og/eller tjenester følger interne eller eksterne akseleratorprogrammer i regi av UN Global Compact Norge eller andre leverandører.

D FORSKNINGSFINANSIERING AV PROGRAMMER.

Interessentene går sammen om å sikre finansiering til informasjonsinnhenting og forskning.

E KOMMUNIKASJONS- OG LÆRINGSVERKTØY

innen sirkulærområdet vil gjøres tilgjengelige for og testes ut med medlemsbedrifter.

Vi vil i 2020 og 2021 fortsette arbeidet og vi jobber nå med å sette opp de aktuelle aktivitetene fremover. Aktivitetene vil fortløpende bli tilgjengelige på løsningsplattformens område på [UN Global Compact Norges hjemmesider](#).

UN GLOBAL COMPACTS

10 PRINSIPPER FOR ANSVARLIG NÆRINGS LIV

MENNESKERETTIGHETER

1

Bedrifter skal støtte og respektere vern om internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, og

2

påse at de ikke medvirker til krenkelser av menneskerettighetene.

ARBEID

3

Bedrifter skal holde organisasjonsfriheten i hevd og sikre at arbeidstagers rett til å føre kollektive forhandlinger anerkjennes i praksis, og

4

avskaffe alle former for tvangsarbeid,

5

sikre reell avskaffelse av barnarbeid, og

6

sikre at diskriminering i arbeidslivet avskaffes.

MILJØ

7

Bedrifter skal støtte en føre-var-tilnærming til miljøutfordringer, og

8

ta initiativ til å fremme økt miljøansvar, og

9

oppmuntre til utvikling og bruk av miljøvennlig teknologi.

ANTI KORRUPSJON

10

Bedrifter skal bekjempe enhver form for korrupsjon, inkludert utpressing og bestikkelser.

The UN Global Compact's Ten Principles are derived from: the Universal Declaration of Human Rights, the International Labour Organization's Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, the Rio Declaration on Environment and Development, and the United Nations Convention Against Corruption.